

TUDOR ARGHEZI-CULME A POETICII ȘI A ARTEI TUDOR ARGHEZI- THE HIGHEST LEVEL OF THE POETIC ART

Raluca IANCU

Liceul Particular numarul 1, Arad

Strada Feleacului numarul 1.Arad

Raluca_iancu11@yahoo.com

Abstract

The following essay is a brief presentation of the artistic work of one of the best Romanian poets. His poems have overcome the prejudice of some critics and became an important poet, a poet of sensibility, a poet of emotion, soul and inner feelings. His religious poems has reached the readers sensibility, through visual images, metaphors, innovation of the poetic language, bringing the religious vocabulary as it's main feature. The essay is a parallel between the Bible's Psalms and the Psalms written by Tudor Arghezi. His religious poems are not a prove of the Divine existence, but it registers the pulsations of the human soul when facing loneliness, when facing the need of a helping hand. One of the oldest struggles of the humanity is discovering the truth about the existence or non existence of God. Tudor Arghezi is not revealing the obsessive answer of thousands of years, he is revealing perceptions, wonders, doubts, believes, in a few words, a variety of feeling when it comes to confronting with this existential question.

Keywords: religion, psalm, God, emotion, faith

Cuvinte-cheie: religie, psalm, Dumnezeu, emoție, credință

Născut în anul 1880, Tudor Arghezi, sub numele său adevărat Ion N. Theodorescu, marchează literatura română, prin opera sa. Deși a fost un poet controversat al acelor vremuri, aducându-i-se in justiții violente din partea colegilor din acea perioadă, deși se spunea că este un poet „fără mesagiu, lipsit de Idee”, faptul că la baza poeziei sale nu stau repere teoretice, așa cum se fac simțite în opera eminesciană sau în cea a lui Lucian Blaga, acest lucru nu afectează talentul lui Arghezi, valoarea operei sale sau dimensiunea filosofică, deoarece prin poezie nu înțelegem o serie de teme sau de idei versificate ci, evidențiază Pompiliu Constantinescu „o cutremurare în fața vieții, răscolire din temelii până în creștetul omului”.

Una din dominantele universului liric arghezian este cea a căutării religioase. Prin Psalmii publicați, poetul demonstrează o preocupare permanentă pentru problematica filosofică a relației omului cu Dumnezeu, fiind definită ca lirica existențială, ca o poezie “monumentală și grea a zborului sufletesc către lumină”(George Calinescu).

Încercând a explica această dualitate a ființei umane, aflată între “credință și tăgadă”, așa cum o numește critica literară, am încercat să analizez extremele la care se situează credința omului. Plecând de la credința în Dumnezeu, din păcate, ne întreprăm sufletul și rugăciunea către El, atunci când nu avem altă scăpare, un alt ajutor sau o altă alinare a suferinței. Din păcate, omul modern consideră că răspunsul la ruga noastră trebuie să ajungă extrem de repede... Cineva spunea că suntem atât de “pământenii”, de profani, lipsiți de sensibilitate sau de trăire spirituală... Divinitatea ne oferă la tot pasul îndrumarea sa, trebuie doar să sesizăm aceste “mesaje extra-pămâtenii”, mesaje pe care noi oamenii nu le simțim, nu le percepem ci preferăm să ne revoltăm împotriva Lui,

pentru că nu ne ajută, pentru că poate nu există... Aici intervine revolta, acea "ceartă cu Divinitatea", ca următoarea etapă să fie cea a negării existenței Sale.

Într-un moment de maximă sinceritate, și examinare obiectivă a sufletului nostru, consider că fiecare i s-a întâmplat, cel puțin o dată în viață, să Îl uite, să șteargă din minte și din suflet pentru o perioadă de timp existența unei Entități superioare, ca mai apoi, într-un moment de criză, de disperare și suferință să ni-L amintim, să Îl invocăm, să Îl rugăm să ne ajute...

Citind Psalmii arghezieni, mi se par a copie fidelă a tuturor trăirilor interioare ale ființei umane, atunci când intervine relația om-Divinitate. Este vorba de o poezie sinceră, care nu se "ascunde", care releva fidel fiecare puls, fiecare simțământ al individului.

Pentru o mai bună analiza a poeziei religioase, trebuie să căutam originea Psalmilor, origine ce se găsește în Vechiul Testament.

Un comentator modern a descris Psaltirea ca fiind un fir aurit care trece prin frumosul veșmânt care este slujba divină a Bisericii Ortodoxe. Într-adevăr, Psaltirea formează centrul fiecărei slujbe ale Ceasurilor, al Sfintei Liturghii, și ale celorlalte servicii divine ale Bisericii.

Psaltirea este atât de predominantă în rugăciunea și slujirea ortodoxă încât Sfântul Ioan Gură de Aur a spus că oriunde s-ar uita în Biserică, găsește Psaltirea ca fiind "prima, ultima și centrală".

Psalmii în care se rostesc mulțumiri față de Dumnezeu sunt la fel de numeroși ca și aceia în care se formulează cereri care se rostesc mulțumiri față de Dumnezeu.

Rugăciunea înseamnă moment de reculegere, de convorbire tainică cu Dumnezeu. Omul din totdeauna a cultivat, în felul său, rugăciunea ca mijloc de a cere ceva de la Dumnezeu, pentru a-i mulțumi de binefacerile primite sau, pur și simplu, spre a-L lăuda pentru lucrările Sale.

Petrecerea protopărinților în paradis, convorbirile lor cu Dumnezeu, a fost un neîntrerupt imn de slavă, o necontenită rugăciune de laudă la adresa Lui.

Odată cu izgonirea lor din paradis, odată cu tulburarea armoniei din natură, odata cu năpădirea omului de griji, rugăciunea este și mai mult cultivată, îndeosebi însă cea de cerere.

Vechiul Testament menționează doar câteva momente când oamenii, copleșiți de griji și nevoi, invocă, ajutorul lui Dumnezeu. Astfel, se spune că Avraam s-a rugat lui Dumnezeu pentru cruțarea locuitorilor păcătoși ai Sodomei (Gen. 18, 25-32); Iacob s-a rugat să fie el însuși scăpat de urmărirea fratelui sau Esau, (Gen. 22, 9-12); Moise s-a rugat adesea să îndepărteze Domnul pedepsele care, pe drept, erau trimise împotriva poporului (Exod 15, 25; 32, 11-13; Numeri 11, 2; 21, 8).

Dar, dintre toate cărțile Vechiului Testament aceea care inspiră cel mai mult duh de rugăciune este Psaltirea. În ea găsim atât ecoul sufletului copleșit de suferințe și necazuri, care imploră ajutorul divin, cât și sentimentele de aleasă bucurie, de mulțumire și de laudă, pe care în mod firesc, un suflet nobil le nutrește față de binefăcătorul său.

Se poate spune că în Psaltire găsim adunată experiența de veacuri, a omenirii, că aflăm ceea ce Antichitatea a spus mai bun și mai frumos în legătură cu neliniștile omenești. De aceea nu este de mirare că Psaltirea a și fost cartea cea mai des întrebuințată, că a fost limanul către care au alergat sufletele ravășite.

În acest sens, se poate spune că Psaltirea rămâne o carte model. În ea găsim exemplele cele mai potrivite de rugăciune, sub întreitul ei aspect: de laudă, de cerere și de mulțumire.

Psalmii biblici conțin o varietate de subiecte care demonstrează valoarea lor spirituală deosebită. Avem deci psalmi de învățatură, doctrinari, profetici, istorici, de laudă și de preamărire a lui Dumnezeu, sau de pocăință...

În sine, cuvântul grecesc „psalm” nu înseamnă doar cântec, ci mai are la origine și cuvântul evreiesc „zmr”, care înseamnă a „pișca”, „a ciupi” cu degetele corzile unui instrument. Este evident că au fost compuși pentru a fi cântați la instrumente cu corzi, sau harfă.

În Cartea Sfântă, Psalmiștii sunt întotdeauna (fără excepție) reverenți în apropierea de Dumnezeu. El este pentru ei sfânt, infinit de sfânt, așa cum apare și în psalmul 99 unde spune :”

cântați numele Lui, că bun este Domnul, în veac este mila Lui, și din neam în neam adevărul Lui”. Astfel, Psalmii 95-100 reprezintă modele de adorare și închinare lui Dumnezeu”.

Psalmiștii zugrăvesc amplu trăirea sufletului cu Dumnezeu, cum acesta tanjește după el (Psalmul 42 și 63).

Aceste descrieri ale trăirilor sufletești cu Divinitatea pot constitui puncte sigure de reper pentru a compara și evalua propriile noastre trăiri în viață. Cunoaștem noi aceeași intensitate a sentimentului religios? Avem noi aceeași sete și dorință de a comunica cu Dumnezeu? Cunoaștem noi aceeași satisfacție, bucurie, mulțumire, în relația noastră cu Dumnezeu?

În ceea ce privește mesajul transmis de către Psalmii biblici, acesta este unul complex. Psalmiștii ne învață cum să îl laudăm pe Dumnezeu. Psalmii ne dezvăluie un surprinzător vocabular de cuvinte de lauda pentru El, dar spontane și autentice, nu forțate și comandate de vreun interes.

Psalmiștii aduc bucurie în casa lui Dumnezeu, așa cum ne-o demonstrează Psalmii 84 și 122, care sunt expresii clasice de bucurie în închinarea publică adusă Divinității.

Psalmiștii descriu binecuvântările relației cu Dumnezeu. Credinciosul se bucură de prezența și protecția Lui, iar Păstorul cel Bun este întotdeauna alături să îi ocrotească și să mângâie.

Dumnezeu este refugiul, turnul tare sau locul de scăpare și adăpost al credinciosului iar ajutorul Său este întotdeauna disponibil și ușor de găsit.

Tot Psalmistul este cel care dezvăluie prezența lui în natură cât și importanța fundamentală a Cuvântului lui Dumnezeu. Psalmii sunt utili pentru că descriu întreaga paletă de trăiri omenești, trăiri ale omului aflat între cer și pământ, între Dumnezeu și lumea aceasta: mânie, bucurie, încredere, pocăință, îndoială sau chiar răzburare. Exprimă o profundă dorință a omului pentru comuniunea cu Divinitatea cât și dragostea.

Revenind la Psalmii arghezieni, în poezia sa motivul „transcendenței goale”, se integrează într-o viziune mai profundă și de o frapantă modernitate. Fervoarea căutării echivalează cu o adevărată damnație.

Arghezi nu este, așa cum au spus-o mulți critici literari un spirit religios sau un mântuitor al abstractelor argumente telologice, ci un mare poet modern, în a cărui operă se resimte profund „freamatul unei conștiințe agonice” (S. Cioculescu), trăirea interioară provocată din neputința opțiunii pentru credință sau tagadă, adică imposibilitatea de a ieși din sfera disonanței existențiale.

Revolta metafizică, ne avertizează Camus, nu este neapărat atee, așa cum s-ar crede, ci blasfematorie: ”Dumnezeu este denunțat ca parinte al morții”, sau cum susține Nicolae Balota „identificat cu moartea însăși”. Acest lucru dă dreptul poetului Tudor Arghezi să ne prezinte un Dumnezeu teribil și justițiar:

„Te-ai arătat adeseori făpturii
Și-ntotdeauna-n haine de –mpărat...
Amenințând și numai supărat,
Că se sfiau de tine și vulturii.

În paradisul Evei, prin padure,
Ca și în vecii triști de mai tarziu,
Gura ta sfântă, toți părinții știu,
Nu s-a deschis decât ca să ne-njure.”

(Psalm)

Zădărnicia tuturor încercărilor de a-l cunoaște pe Dumnezeu nu putea, până la urmă, decât să sfârșească într-o dureroasă negare a acestuia:

„Încerc de-o viața lungă, să stăm un ceas la sfat.
Și te-ai ascuns de mine de cum m-am arat.

Oriunde-ți pipăi pragul, cu șoapta tristei rugi,
 Dau numai de belgiuge , cu lacăte și drugi.
 Înverșunat de piedici, să le sfărâm îmi vine;
 Dar trebuie-mi dau seama, să-ncep de-abia cu tine.”

(Psalm)

Atunci când Arghezi invocă Divinitatea , acesta știe că nu va primi răspuns, știe că nu va primi un semn direct, dar, în același timp, nu se poate reține să nu îl invoce. Drama lui devine și mai dureroasă. Această dramă se naște din frica de a admite că este singur în univers, în fața unui cer mut... Oamenii, din cauza spaimei de singurătate, de necunoscut, de teama de a fi lipsiți de un zeu ocrotitor , căruia i se pot închina, căruia îi pot spune durerea sau cere ajutorul, în lipsa posibilității de a-l cunoaște, acesta a fost reprezentat sub mai multe forme:

„Pentru că n-au putut să te-nțeleagă
 Desertăciunea lor de vis și lut,
 Sfinții-au lăsat cuvânt că te-au văzut
 Și că purtai toiag și barba-ntreagă.”

(Psalm)

Prăbușirea morală a insului arghezian se declanșează în fața revelației absenței divinității... ce se aseamănă cu un vis sfărâmat de imposibilitatea transformării acestuia în realitate, imposibilitatea de a-i da formă materială. Acest sentiment de tristețe datorat absenței transcendentului, este surprins în poezia „Între doua morți”, poezie în care imaginile vizuale transpun demersurile pentru cunoașterea Divinității, pentru descoperirea Lui.

„Mi-am impantat lopata taioasă in odaie.
 Afară bătea vântul. Afară era ploaie.
 Și mi-am săpat odaia departe subt pamant
 Afară bătea ploaia. Afară era vânt.
 Am aruncat pământul din groapă, pe fereastră.
 Pământul era negru:perdeaua lui, albastră.
 S-a ridicat la geamuri pământul până sus.
 Cât lumea-i era piscul și-n pisc plângea Isus.
 Săpând s-a rupt lopata. Cel ce-o strivise , iată-l
 Cu moaștele-i de piatră, fusese însusi Tatăl.
 Și m-am întors prin timpuri, pe unde-am scoborât,
 Și-n odaia goală din nou mi-a fost urât.
 Și am voit atuncea să sui și-n pisc să fiu.
 O stea era pe ceruri. În cer era tarziu.”
 Același sentiment îl transmite și poezia „Două stepe”:
 „ o stepă jos, o stepă neagră sus.
 Se-apropie-mpreună și sugrumă
 Calul de lut și câinele de humă
 Și omul lor, din umbra de apus.
 Drumul s-a strâns din lume ca o sfoară,
 Gheme de drumuri zac în heleșteu.
 Hambarul n-a lasat nimic afară.
 Noapte-a încuiata e, cu un lacăt greu.

Noi, singuri, trei, dăm lumii-nchise roată
 Cercam, strigam... Nici un raspuns.
 Ca oboseala pribegiei ne-a ajuns
 Și n-avem loc să stăm și noi o dată.
 Unde ne ducem? Cine ne primește?

În poarta cui să cerem crezământ?
 Hai, calule, hai, câine, pământeste.
 Să batem, înfrânți, cu pumnii în pământ.”

Starea de disperare, de angoasă în fața unei existente singure, fără ca o formă supremă să existe, să îl ocrotească, să protejeze sufletul efemer al ființei umane, este redată în versul: „ceram, strigam...Nici un raspuns”. Starea de durere existențială este accentuată cu mult mai mult dramatism în ultimele două versuri, unde „să batem, înfrânți, cu pumnii în pământ”, este dovada descoperirii absenței transcendentului.

Pornind de la poezia „Doua stepe” Șerban Cioculescu nu ezită să îl considere pe Tudor Arghezi printre capodoperele literaturii române și universale, de o incontestabilă modernitate prin forța extraordinară cu care redă sentimentul de spaimă, provocat de noapte și de singurătate, acesta susținând că nici unul dintre modernii profesioniști ai „angoasei” nu au reușit să transpună cu atâta intensitate acest sentiment dramatic, acest sentiment al disperării întins până la paroxism, datorat sentimentului de clausturare într-o noapte impenetrabilă, alături de niște dobitoace, cu care își împarte soarta, finalitatea fiind una singură, moartea...

Consider că poezia lui Tudor Arghezi, în special Psalmii acestuia, nu au ca rol deslușirea misterului existenței Divinității, nu sunt un raspuns la întrebarea: „există sau nu Dumnezeu?”, nu este o disecție a căutării Divinității, ci transpune, prin toți porii versurilor sentimentul uman în fața incertitudinii, toate svâcnirile sufletului în fața incertitudinii existenței lui Dumnezeu. Poezia lui Tudor Arghezi a izvorat dintr-o mare de sensibilitate, suferință, frământare lăuntrică și resemnare în fața finalității fără nici un fel de dubiu: moartea.

Dorința de a avea certitudinea că Divinitatea există, surprinde toate stările sufletesti: de la extraz la agonie, de la credință la tagadă, de la certitudine la incertitudine, redate în cel mai minuțios mod, reconstituind fidel fiecare impuls, fiecare lacrimă, fiecare secundă de durere.

Eul liric este asemeni unui copil. Un copil aflat singur într-un spațiu în care nu se poate ascunde, nu se poate juca, nu se poate izola. Un copil care uneori pare a cerși compania cuiva, protecția și afecțiunea, un copil speriat în fața singurătății, în fața pericolelor.

Din punctul meu de vedere, îl consider pe Tudor Arghezi ca fiind un poet modern, a cărui opera nu va fi sfârșită de trecerea timpului, de schimbarea mentalității, ci este o operă care tratează stări interioare, universal valabile pentru orice epocă, pentru orice spațiu de existență, pentru oricând și oriunde.

Bibliografie

1. Micu, D., *Opera lui Tudor Arghezi*, 1965
2. Călinescu, G., *Istoria literaturii române. Compendiu*, Editura Minerva, București, 1983
3. Cheie Pantea, I., *Palingeneza valorilor*, Timișoara, Editura Facla, 1982
4. Balotă, N., *Opera lui Tudor Arghezi*, 1979
5. Călinescu, M., *Conceptul modern de poezie*, 1972
6. Constantinescu, P. *Tudor Arghezi*, 1940
7. Cioculescu, Ș., *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*, 1946
8. Vianu, T., *Tudor Arghezi, poet al omului*, 1961
9. Vianu, T., *Scriitori români*, Vol. III, Ed. Minerva, București, 1971